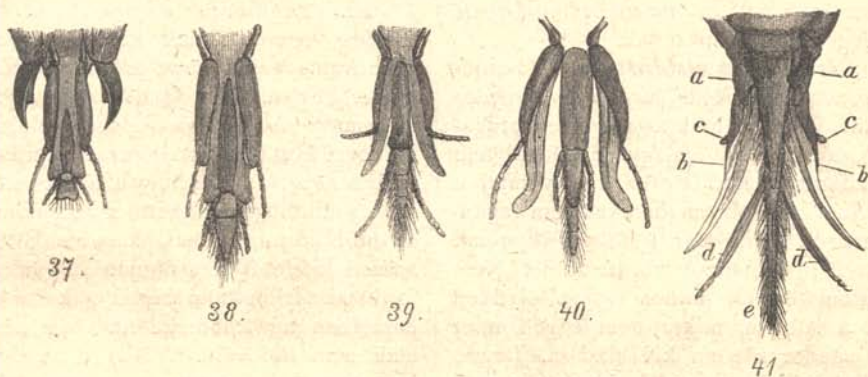

A legkülönbözőbb rovarcsoportokban vannak egyes fajok, melyek tisztán virágokból élnek s ennek megfelelően vannak alkotva; mások csak ritkán keresik fel a virágokat, végre velök még mindig közel rokon fajok nem táplálkoznak virágokból. Ebből következik, hogy a közös ősektől származó utódoknak egy része már régen alkalmazkodott a virágokhoz és ezek lettek törzsfői a tisztán virágokból élő fajoknak; mások későbben nyúltak a virágporhoz és még nem alkalmazkodtak annyira ehhez az életmódhoz;

A méhfélék szájrészei fokozatos fejlődésben a méz felnyalására. 37. A *Prosopis*, 38. a *Halictus*, 39. a *Panurgus*, 40. a *Bombus*, 41. a mézelő méh szájrészei: *a* felső, *b* alsó állkapocs, *c* ennek tapogatója, *d* az alsó ajak tapogatója, *e* nyelv.

végre maradtak olyanok is, melyek még most sem tértek a könnyebb táplálékszerzéshez s a régi mód mellett maradtak.

Még számos példát lehetne felsorolnom, de talán az itt elmondottakkal is sikerült rámutatnom, hogy a virágok és rovarok egymást fejlesztették. A fejlődés eme folyamata legszebb eredményének tekinthető a felsőbbrendű rovarok magasfokú értelme társulásra való hajlama, az állatállamok keletkezése s az államokban uralkodó munkafelosztás.

LENDL ADOLF.

RAGADÓZÓ MADARAINK MAGYAR ELNEVEZÉSEI.

(Befejezés.)

A sólymok alcsaládjából:

19. A *Falco tinnunculus* Földinél *nemes sólyom*;* Petényi** *fojtó* vagy *kerecseny sólyom* névvel illeti; Mannó

* Mitterpachernél is.

** A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálataiban (1846).

fojtogató, Nagy pedig *mészárló* fajnevet mond, melyek, mert a legtöbb ragadozó madár fojtogató és mészárló, nem sokat érnek. Lakatos e fajt a *Hierofalco* nembe sorozván, ennek megfelelőleg *magyarhoni kerecsen* néven nevezi. Szórszálhasogatásnak tartván itt a külön génuszt, ez

utóbbi elnevezésre nincs szükségünk. E faj leghelyesebb magyar neve a Petényi-féle *kerecsén sólyom*.*

20. A *Falco peregrinus*-nak csak két nevét találtam irodalmunkban: egyike a *vándor sólyom* Földitől s a *kőbor sólyom* Petényitől.** Körülbelül egyet jelentenek (télre változtatni szokta tartózkodó helyét) s közülök — bár nem egészen kielégítők — általános elterjedettsége miatt a *vándor sólyom* nevet kell alkalmaznunk.

21. *Falco subbuteo*. Valószínűleg ezt érti Földi *herjő* vagy *herjőka* alatt, »mely nálunk a seregélyeket ragadozza«. A herjő a magyarban fogolyféle madarat jelent, bár ez a sólyomfaj a fürjnél nagyobb madarakat nem ragadhatja el. Vajda már *ölyüded sólyom*-nak hívja, a subbuteo-t fordítván le. Nem tudom érteni, miben volna ölyüded ez a sólyom, mikor nem egyéb, mint a vándor sólyom kis kiadása. Jancsó háromféle faji névvel is felruházta, *bök*, *pacsirtász* vagy *kék sólyom*-nak nevezvén; elnevezéseit a németből vette át. Herman*** *bajuszos sólyom*-nak hívja, de minthogy közeli rokona a vándor sólyom is ép oly bajuszos, nem megfelelő. Én *herjőka sólyom*-nak neveztem, mint a hogy, Kovács János debreczeni tanár állítása szerint Békés és Bihar megyében a nép ezt a sólymot nevezi. Lakatosnál a *pacsirtásólyom* s Csatónál az *ölyüded sólyom* csekély módosítások. Az ölyüded rossz; a bök (ebből: zsákmányát mintegy megböki = Stossfalk), a kék (a háta palakék) és a bajuszos, mint nem csupán e fajt jellemzők, elesnek. Marad választás végett a herjőka s a pacsirtász. Az elsőt nem minden magyar ember érti, tehát tájkifejezés, az utóbbi pedig nem kizárólagosnak vehető jelző. Ezek alapján e sólyom

* Földi az északi vadász-sólymot (*Falco gyrfalco*) nevezte *keretsen-* vagy *keretsen-*nek.

** A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálataiban (1846).

*** Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei (1871).

eddig használatos faji jelzőit nem tartom megfelelőeknek s erre a *hosszúszárnyút* ajánlom, mely tulajdonság a legszembeszökőbbek egyike. Ez sólymaink között az egyedüli, melynek a szárnya hegye nyugváskor a farka csúcsán túlért. Még röpülése közben is hosszú szárnyairól lehet felismerni. Ezt a fajt tehát legczélszerűbben *hosszúszárnyú sólyom*-nak nevezhetjük.

22. Legkisebb sólymunknak, a *Falco aesalon*-nak kevés magyar neve van. Vajda *törpe sólyom*, *sziklai sólyom*, Frivaldszky János* *törpe ölyv*, Herman** *kis sólyom* névvel jelölte. Fajnevei közül az irodalomban elterjedtebb a *törpe*, de minthogy a *kis* tetszetősebb, s minthogy mindkettő egy fogalom: az utóbbit tartom használandónak. A *sziklai* kifejezés a synonym lithofalco fordítása s felfogásom szerint csak északi hazájában nevezhetnék. Az *ölyv* névalak nem ide való. A *Falco aesalon* legczélszerűbb magyar neve tehát a *kis sólyom*.

A sólymok legközelebbi rokonai a vércsék, melyek azoktól főképp életmódjukban térnek el.

23. A *Tinnunculus alaudarius* a legközönségesebb közöttük, melyet Földi egyszerűen *vértse* névvel jelölt; Vajda *vércsét* ír, Stetternél a *vercse* szavat találjuk. Petényi*** fajnévvel *közönséges vércse*-nek nevezi; haladás, noha a közönségest e fajra sem alkalmazhatjuk, mert például a Felvidéken elég ritka. Hanak a vércsüket a sólyom nembe sorolván, madarunkat *vercse sólyom*-nak írja. Jancsónál *toronyi sólyom*, *vércse* és *szelleljátszó* neveket találjuk; az első a Thurmfalk fordítása s nem kizárólagos jelző, mert a következő faj, legközelebbi rokona, is ép úgy lehet toronyi, mint ez; az utolsó pedig tájkifejezés és szintén nem csupán erre a

* Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

** Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyveiben (1868).

*** Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálatai (1847).

fajra vonatkozatható. Dorner *sárgalábú sólyom* és Frivaldszky János* *közönséges* vagy *pacsirta vércse* nevezet alatt említi. A *sárgalábú* majd minden sólyomra és vércsére ráillik, a »pacsirta« (= *alaudarius*) pedig más fajt jobban megillet. Podhradszky *mezei vércse*-je szintén nem felel meg; minden vércse — ha csak teheti — vadászik a mezőn. Dékánynál a *sárgalábú* vagy *sólyom-vércse* és Csatónál a *vércsesólyom* összetételeket találjuk. Hogy nemi névnek a *vércse* a helyes, azt Földi megmutatta, de hogy faji név gyanánt melyik a leghelyesebb, talán az egyenlő jogosult, azt senki sem jelezte. Három vércsefajunk közül ennek a körmei feketék, a többi kettőé sárgás-fehérek; ezen könnyen felismerhető tulajdonság alapján madarunkat legcélszerűbben **feketekörmű vércse**-nek kell neveznünk.

24. **Tinnunculus cenchris.** Valamivel kisebb az előbbinél s ezen körülmény következtében Vajdánál *apró vércse*, Mannónál *kis vércse*, J e i t t e l e s n é l** *kisebb vércse* és Lakatosnál *törpe vércse* a neve. Nem lévén ezen nagyságbeli különbség feltűnő, a reá vonatkozó elnevezés sem találó. Hanák, a régibb *Falco tinnunculoides* synonym után, az esetlen *vércseded sólyom* névvel illeti. Az első megfelelő fajnevet Frivaldszky Imre *sárgakarmú sólyom* elnevezésében találjuk, mit Frivaldszky János*** a *sárgakarmú vércse* alakjában tökéletesített. Csató *fehérkörmű vércsét* mond, de mint hogy a madár körmei inkább sárgák, mint fehérek, a Frivaldszkyék kifejezését tartom jobbnak. A Brankovics használta *vörös sólyom*, a Röthelkalkból fordított név, figyelembe sem jöhet. A *Tinnunculus cenchris* legjobb magyar neve a **sárgakörmű vércse**.

25. **Tinnunculus rufipes.** Első magyar nevét Petényinél találjuk,

ki azt *kis vércse*-nek nevezte.* Nem találó név, mert mind a három vércsefajunk közel egyenlő nagyságú. Vajda a *szürke (vereslábú) vércse* helyesebb elnevezést alkalmazta, melyből a következő névváltozatok keletkeztek: *szürke vércse* (Stetter), *rőt lábú sólyom* (Mannó), *vörhenyeslábú sólyom* (Hanák), *vöröslábú sólyom* (Jancsó), *rőt lábú vércse* (Frivaldszky János),** *vöröslábú vércse* (Csató) és *hamvas vércse* (Lakatos). Csupán Nagy tért el ezen általánosan alkalmazott kifejezésektől s az *esti sólyom* elnevezést alkalmazta, mely a *vespertinus* synonymnak a fordítása s arra vonatkozik, hogy ez a vércsefaj, a nagy zúgó bogarakra, az esti órákban is vadászat. A hamvas és szürke elnevezések sem kielégítőek, mert ezek csak a kinőtt hímekre vonatkozhatnak. A vereslábú tökéletesen jellemző, mert e fajnak élénkpiros (a fiataloké narancssárga) a lába, míg a másik két vércsefaj lábai citromsárgák. A *Tinnunculus rufipes* legjobb magyar neve tehát a **vöröslábú vércse**.

26. **Nisus fringillarius** (= *Astur nisus*). Földi *karoly*, *karvol* nevekkel jelölte e fajt, mely elnevezés mai használatosabb alakját már Vajda *közönséges karvaly*-ában fölleljük, bár később Stetternél a *karoly* alak ismét, és egy másik, a *karuj madár* is feltűntek. Stetter ezek mellett még *veréb-ülüt* is ír. Petényi*** *karvaly-ölyv*-nek hívja, Podhradszky *verébésző ölyv* vagy *karvaly*, Csató *karvaly* és *madarász-ölyv* nevekkel illette. Az *ölyv* elnevezés azonban sohasem terjedt el ezen értelemben s felfogásom szerint erre az alakra nem is helyesen alkalmazták, mert a magyar az *ölyv* alatt közép nagyságú ragadozó madarat ért, holott ez a faj a kisebbekből való. A *karvaj* alak, mely Csatónál † fordul elő, csak tájkiejtés lehet. Mannó *karvaly héja* néven nevezi, mely teljesen megfelelő akkor, ha az *Astur palumba-*

* H u n f a l v y : A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

** Prodomus faunae vertebratorum Hungariae Superioris (Zool.-botan. Verh. Wien, 1862).

*** K e l e t i Honismertetőjében (1873).

* O k e n I s i s é b e n (1830).

** K e l e t i Honismertetőjében (1873).

*** Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálatai (1847).

† Erd. Múz. Egl. Évk. (1868).

rius-szal — a héjával — egy nemben tárgyaljuk. Frivaldszky János* ezen értelembe a *verebész héját* alkalmazta. A már említett *közönséges* faji név meglehetősen ráillik erre a fajra, minthogy ez csakugyan mindenütt közönséges, de a *verebész* mégis csak jellemzőbb. Én *pintyrablót* is használtam; a *verebész* azonban világosabb kifejezés. Jancsó *kis karvaly*-nak nevezte; valószínűleg a következő fajt értette a *nagy* alatt. A Nisus fringillarius leghelyesebb neve nyelvünkön a *verebész karvaly*.

27. *Astur palumbarius*. Földinél *héjja*, *kerra*, *vadgalambbúszölyv* nevek alatt van említve; az utóbbiban az új kétségkívül sajtóhiba s vadgalambbúszölyv akar lenni. A héjját ma egy j-vel írjuk; Vajda *közönséges héja* elnevezésében már így találjuk. A »kerra« galambokat vadászó ragadozó madarat jelent nyelvünkön, de alkalmazását más írónál vagy szóbeszédben sehol sem tapasztaltam. Stetter a »közönséges héja« mellett még az *ülű*, *galamb-ülű* kifejezésekkel is él, Nagy pedig *nagy karvaly*-nak nevezi és Csatónál *közönséges héja* és *tyukász ölyv* a neve; ez a három eltérő nemű név azonban nem zavarta meg a héja általános alkalmazását. Fajnevei közül a *közönséges* — a már többször felhozott okok miatt — elvetendő; a *tyukász* sem felel meg, e helyett inkább csirkésznek kellene mondani. Jobb a Földi és Stetter kifejezéseiben csirázó *galambász*, mert tényleg főképp ez hordozza el galambjainkat. Nevezzük tehát e madarat *galambász héja*-nak.

A *Circus*-nemből négy faj ismeretes hazánkból, melyek a héjától természetesen átmenetet képeznek a baglyokhoz.

28. *Circus aeruginosus* (= rufus). Első magyar nevét Vajda könyvében látjuk, hol *veres örvölyű* néven fordul elő. Az örvölyű az örvés és ölyű összetétele s meglehetősen nehézkes hangzású. Földi a *Circus*okat

nem írta le, így azután az egész magyar irodalomban alig van más neve, mint ez. Stetter az előbbi névhez a *csirkésző-kányát* is hozzáteszi, a mi itt épen nem felel meg. Mannó *rői örvölyűt* mond, a vörös helyett. Petényi* a csonka *nádi örvölyt* hozza az elnevezések keretébe. Hanák *vörhenyes örvölyt* mond, melyben a vörhenyes megfelelőbb a veresnél és rőtnél. Nagy *vörös örvöly-e* kétszeresen rossz; először csonkított, másodszer egyhangú. Én 1876-ban *vörhenyes örvös ölyűt* írtam, így iparkodván az örvölyűt és örvölyt helyesbíteni. Vajda elnevezése tehát irodalmunkban általánossá vált, a nélkül, hogy népies elnevezését valaki felkarolta volna, jöllehet Lakatos a *mocsári ölyűt* és Csató a *nádi ölyvet* alkalmazta az örvölyű kiszorítása céljából. A nép e fajt fő tartózkodó helyein, nevezetesen a Sárrét s az Ecsedi láp vidékein, réti héjának nevezi; miért ne lehetne ez a *Circus*-ok nemű neve? Faji névnek legjobban megfelel a vörhenyes s így madarunkat leghelyesebben *vörhenyes rétihéja*-nak nevezhetjük.

29. *Circus cyaneus* (= pygargus). Vajda *szántó örvölyű*-nek nevezte; a »szántó« szántóföldi akar lenni (= Kornweihe). Stetter ehhez még a *fogolymadr-ölv* nevet teszi. Mannó a szántó helyett *kékes-t* használ, mely elnevezés — a cyaneus fordítása — általán elterjedett, noha Nagy a rosszabb *kéket* vette alkalmazásba. Frivaldszky János** *mezei* vagy *kékes örvöly* név alatt említé, Lakatos pedig *kékes réti-kányá*-nak nevezte. Az »örvölyű« idomítása mind a négy *Circus*-fajnál körülbelül egyenlő volt. A nép ezt *fehér réti héja*-nak hívja, mely elnevezés onnan ered, hogy repülés közben a hím csaknem tiszta fehérnek látszik (csupán nagy evezőtollai feketék). Ezen az alapon a különben nem valami czélszerű *kékes* helyett a *fehér* fajnevet vélem alkal-

* Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Munkálatai (1847).

** Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

* Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

mazandónak s így e faj legjobb nevének, a *fehér rétihéja* kifejezést tartom.

30. *Circus cineraceus*. Neve Vajdánál *hamvas örvölyű*, Stetternél ehhez még a *fürjfogó-ölv*, *réti-ölv*, *fejér-ölv* csatlakozik, mely utóbbiak közül a két első, mint nem kizárólagosan e fajra vonatkozó, elejtendő, a fehér pedig az előbbi — fehérebb — fajra czélszerűbben alkalmazható. A hím színezetére vonatkozó *hamvas* faji név általában elterjedt irodalmunkban, mindazonáltal Madarásznál *szürkés* és Csatónál *szürke* kifejezéseket találunk. A szürke, mert tágabb fogalom, kevesebbet fejez ki, mint a hamvas. Frivaldszky János* *réti* vagy *hamvas kánya* és Lakatos *hamvas réti-kánya* nevek alatt említi. Madarunk legjobb magyar neve a *hamvas rétihéja*.

31. *Circuspallidus*. Frivaldszky Imre *halavány örvöly* néven nevezte először magyarul (1865); én *halvány örvös ölyűt* írtam (1876); Lakatos halavány réti-kányának hívta (1882) s Brankovics a Steppenweihét fordította *sivatag ölyűre* (1883). A halavány a hím nagyon világos színére vonatkozik, a mi nem egészen megfelelő, minthogy a halavány valamely színnek csak fokozatát, fogyatékoságát jelenti, azért inkább ajánlom a *fakó rétihéja* elnevezés alkalmazását.

A baglyok családjából 12 faj él nálunk.

32. *Nyctea nivea* hazánkban igen ritka. Ezt Földi *fejér* vagy *nappali bagoly*-nak nevezte,** melyben a fejér a tollazat alapszínére, a nappali pedig zsákmányolása idejére vonatkozik. Pólya *csuvik*-nak nevezte, azon az alapon, hogy az ő idejében madarunkat a csuvikkal egy nembe sorozták. Vajda így írja: *havi (havas) éjbagoly (hóbag)*, hol a havi és havas a madár fehér színezetére vonatkozik; hasonló jelentésű a hóbag

is, csakhogy ennek a végéről az »oly« le van csipve. Az éjbagoly rossz, mert madarunk határozottan nappali bagoly. A Vajda-féle elnevezést Mannó *havas bagoly*, Hanák *havas csuvik*, Frivaldszky Imre *hó csuvik* és Frivaldszky János* *havasi bagoly* alakban módosította. Az eddigi nemi nevek közül az éjbagoly elvetendő, a csuvik és bagoly pedig ily értelemben máshol levén alkalmazandó: mint jellemzőt a hóbagolyt tarthatjuk meg. Faji nevéül, minthogy egyrészt az eddig alkalmazottak a kiválasztott nemi név mellett — mint ugyanazon értelműek — fölöslegeseek, másrészt pedig, hogy e faj egyike a legnagyobb baglyoknak: a *nagy* jelzőt ajánlom; nevezzük *nagy hóbagoly* néven.

33. *Surnia nisoria* (= ulula). Földi *tsúvik*, *kúvik*, *halálmadár*, *huhogó bagoly*, *kövi bagoly* neveken említi. Itt ő hibázott, mert a nép halálmadár s kuvik néven általánosan ismer egy kisebb baglyot, a mely nem lehet egyéb az Athene noctua-nál, a nisoria pedig semmi esetre sem, minthogy ez nálunk csupán téli vendég s egyike a legritkább alakoknak. Azonfelül ez a faj a szó teljes értelmében nappali ragadozó s éjjel a fákon alszik, a halálmadár meg éjjel jár. Valószínű, hogy Földi a tudományos elnevezéseket cserélte fel s elnevezéseivel az Athene noctuát akarta érteni. Vajda *közönséges karolybag* néven nevezte, a mit a németből (Sperber-eule) s szerencsétlenül megcsönkítva hozott be szakirodalmunkba; az alkalmazott faji név nem kevésbé szerencsétlen választás. Mannó az előbbi elnevezést nyelvészeti szempontból tökéletesíti s *közönséges karvaly-bagolyt* használ, míg Hanák madarunkat az Athene noctuával — a mellyel különben kevés rokonsága van — egy nembe sorolván, *karvaly csuvik* néven írja le. Frivaldszky János** *huhogó baglacs* néven említi. A »karvalybagoly« nemi névnek nagyon

* Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában. (1865).

** Mitterpachernél fehér bagoly.

* Keleti Honismertetőjében (1873).

** Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

kitünő, mert egyrésztől madarunk hasafelén a karvaly hasának jellemző színe van, s másrésztől repülés közben is szerfelett hasonlít hozzá, csupán nagyobb feje tesz feltűnőbb különbséget. Fajnévül sem a huhogót (mert más alakot jobban megilletne), sem a közönségest nem alkalmazhatjuk, hanem ezek helyett a *hosszúfarkút* ajánlom, a mely kifejezésben e madár második ismertető jegye rejlik; legyen tehát ***hosszúfarkú karvalybagoly***.

34. ***Athene noctua***. Földinél *kanakúts*, mely elnevezést sem a néptől nem hallottam, sem az irodalmi munkákban ezen értelemben nem alkalmazták. Vajdánál *közönséges égbagoly* a neve. Stetter *veréb bagoly*, *halál bagoly* nevek alatt említi; Hanák *közönséges csuvik*-nak nevezi. Jancsó *verébi csuvik*-ot mond, melyben a fajnévnek nincs jogosultsága, nem levén a bagolynak semmi köze a verébekhez. Dornernél *csuvik bagoly*, Hermannál* egyszerűen *csuvik* a neve, míg Kuhn *köszáli bagoly* (*halálmadár*) név alatt szól róla. A köszáli a Steinkauz szükegtelen és czélszerűtlen fordítása. Brankovics *kis csuvik*-ot mond, mely szintén nem felel meg, mert van kisebb csuvikféle baglyunk is. Egyedüli helyes magyar nemi neve a *csuvik* vagy *kuvik*, mely utóbbi népiesebb. Faji névül tartuk meg a közönségest, azon az alapon, mert madarunk mindenhol általánosan ismeretes: legyen ***közönséges kuvik***.

35. ***Glaucidium passerinum***. Ez a legkisebb baglyunk, mely a hegyi erdők sötétjében él s úgy nappal, mint estszürkületkor egyaránt vadászat. Vajda *akadiai (törpe) karolybag* név alatt írja le. A fajnév az acadica synonym fordítása; a nemi név nem jó. Csodálatos, hogy épen a legjobb kifejezést teszi rekeszjelek közé. Stetter *piczin bagolyt* mond; Mannó *törpe karvalybagoly* kifejezése a Vajda-féle elnevezést némileg javítja. Hanák *törpe*

csuvik, Csató *picziny csuvik* és Herman* *törpe bagoly* kifejezései egyértelműek. Kuhn — helytelenül — *közönséges csuvik*-nak írja. A *Glaucidium*nak megfelelő nemi név nem levén, használjuk nemi név gyanánt Hanák elnevezését s tegyük hozzá a tartózkodási helyet kifejező *hegyi* fajnevet, miáltal madarunk megfelelő magyar nevére teszünk szert; ez a ***hegyi törpekuvik***.

36. ***Scops zorca***. E madár neve Földinél *aprófüles bagoly*, a mi bizonyára *apró fülesbagoly* akar lenni. Stetter *legkisebb fülesbagoly*, Mannó pedig *törpe füles bagoly* névvel illette, mely utóbbit Kuhn *törpe fülesbagoly* alakban használta. A *Scops*-nak megfelelő nemi nevünk nincs; erre — bár madarunk nem kuvik, de a kuvikkal több anatómiai és életmódbeli közös tulajdonsága van, a *füleskuvik*-ot ajánlom, mely eléggé kifejezi mivoltát. Ha faji névül — ellentétül a többi jóval nagyobb fülesbagollyal — a *kis füleskuvik* név, felfogásom szerint, nagyon jól megfelel.

37. ***Bubo maximus***. Földinél *nagy füles bagoly*, *fejes bagoly* nevéken fordul elő. Vajda a tudományos nemi névnek megfelelőleg új kifejezést hoz be, madarunkat *nagy suholy*-nak nevezvén. Stetter a *huhogó bagoly*, *nagy füles-bagoly*, Jancsó a *nagy bagoly*, Herman O.** a *nagy füles-bagoly*, Kuhn a *nagy suholy* és Margó*** a *nagy uhu* kifejezéseket alkalmazza. Mindezek között irodalmunkban a Vajda-féle *nagysuholy* elnevezés a legelterjedtebb, jóllehet a közhasználatba még nem ment át. Helytelen szó levén, mi sem alkalmazhatjuk. Minthogy a *fülesbagoly* és *bagoly* nemi neveket más közönséges alakokra czélszerűbben fogjuk alkalmazni: madarunk nemi nevéül az *uhu* marad, mely kifejezést, mint az erdészektől és vadászoktól használt s általában a nagy

* Természettudományi Közl. (1879).

** Ugyanott.

*** Az állatország rendszeres osztályozása (1883).

* Erd. Múz.-Egyl. Évk. (1871).

közönség előtt is ismert elnevezést, teljesen megfelelőnek vélem. A milyen jogosult kifejezés a »kuvik«, ép oly jogosultságú szerintem az »uhu« is; ez is, az is az illető faj jellemző hangjának kifejezése. A Bubo maximust tehát nyelvünkön *nagy uhu* névvel illessük.

38. *Syrnium aluco*. Földinél *bagoly*, Stetternél *huhuló bagoly*, *karakucz*, Mannónál *közönséges fabagoly*, *csikorgó bagoly*, Hanáknál *közönséges bagoly*, Jancsónál *közönséges csuvik*, Soltésznál* *közönséges huholy* és Csatónál *huhos* vagy *erdei bagoly*. Ennyiféle nevével találkozunk irodalmunkban a mi általánosan ismert erdei bagolyunknak. Hogy a Csató helyesbítette Földi féle elnevezés, az *erdei bagoly*, itt az egyedül megfelelő, első tekintetre meglátszik. Ha a többi kifejezést röviden méltatjuk, kiviláglik, hogy a *karakucz* (nyilván *kanakucz* akar lenni) tájkifejezés lehet, s nem fejez ki határozottsággal valamely bagolyalakot; Földi ezt az Athene noctuára alkalmazta. A *fabagoly* a Baum-Eule s a *csikorgó bagoly* a *stridula* synonym fordítása; az első nem magyaros, az utóbbi rossz. A *Strix flammea* inkább lehetne csikorgó, mint ez. A *csuvik* kifejezés ide zavarása öreg hiba. A *huholy* annyi mint huhogó bagoly, a mit különben Stetter és Csató érthetőbben kifejeztek. Az *erdei* faji név határozottabb jelentésű és sokkal jobb a *közönséges*-nél, mert e faj Alföldünk erdőten vidékein épen nem közönséges. E bagolyfaj leghelyesebb magyar neve az *erdei bagoly*.

39. *Syrnium uralense*. Ezen nálunk ritkább nagy bagolyfaj neve Vajdánál *urali karvalybagoly*, melyben az urali a latin faji név fordítása s határozottan rossz, mert ferde felfogást költ; a karvalybagoly pedig a német Habichts-Eule helytelen fordítása, telajdonképen héjabagolynek kellene lenni. Stetter *hajnali bagoly*-t mond, mely valószínűleg kelet-európai tenyészési területét akarja kifejezni. Mannó az eddigi kifejezések-

ből egyesített *urali bagoly* nevet alkalmazta; Hanák *hosszúfarkú csuvik*-ja az előbbieket mellett egészen új kifejezés s a mily szerencsés benne az első, oly szerencsétlen az utolsó szó. Frivaldszky Imre, *hosszúfarkú bagoly* elnevezése már tökéletes; ezt a nevet tartsuk meg madarunk magyar nevének. Frivaldszky János* *hosszúfarkú huholy* s Kuhn *héja-bagoly* később alkotott kifejezései e mellett ugysis el-esnek.

40. *Nyctale dasypus* (= N. Tengmalmi). Irodalmunkban négyféle nevével találkozunk; Vajda a *gatyás éjbagoly*, Hanák a *gatyás csuvik*, Frivaldszky János** *gatyás éjjencz* és Kuhn a *barna bagoly* elnevezést alkalmazta. Az éjbagoly elvetendő, mert a sűrű fenyvesekben — mint mások is, magam*** is tapasztaltam — nappal is vadászgat. A gatyás arra vonatkozik, hogy ujjai is egészen tollasok. A csuvik itt rossz, mert nem is azok családjába tartozik; azoktól anatómiai tekintetben is különbözik. Hanák bizonyára azért nevezte úgy, mert a kuvikhoz szerfelett hasonló, mind a színezetet, mind pedig a testnagyságot és külalakot illetőleg. Kuhn barna bagoly kifejezése is elhagyandó, mert ez csak a kávébarna színű fiatal egyénekre vonatkozik. Minthogy e madár a közönséges kuvikhoz külsőleg oly annyira hasonlít, hogy a nem szakértők rendszerint kuvikszámba veszik: indíttatva érzem magam — jó elnevezésünk híjában — nemi névűl az *álkuvik*-ot alkalmazni, faji névűl pedig — a kuvikkal szemben — a legkönnyebben észrevehető ismertető jegyére vonatkozó gatyás lábujjait venni tekintetbe. Ezek szerint madarunkat nevezzük *gatyás álkuvik*-nak. Ez a név kifejezi először egyik fő ismertető jegyét, másodszer azt is jelzi, hogy ez

* M. T. Akad. math. és természettud. Közlemények (1871).

** Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

*** M. T. Akad. math. és természettud. Közlemények (1883).

* Állattan (1865).

küvikalakú bagoly, de még sem küvik tulajdonképen.

41. *Otus vulgaris*. Földinél középszerű füles bagoly, világosan kifejezvéen egy bagoly alakot; csak az a hiba, hogy két középszerű nagyságú füles baglyunk van s így még szabatosabb faji névre van szükségünk. Stetter a *kicsi füles-bagolyt* használja; a kicsi rossz, Földi világosan megmondta, hogy középszerű. Mannó* a Földi-féle elnevezést *középszerű füles-bagoly* alakban javítva alkalmazza. Jancsó *erdei bagoly* elnevezésében a faji név kitünő, a nemi név ellenben visszazes. Dornér *közönséges suholy*-nak nevezi, Kuhn *fülesbagoly*-nak, végül Madarász egyszerűen *füles bagoly*-nak; az első mindenesetre rossz, a második és harmadik magukban véve határozatlan kifejezések, mert van négyféle »füles« baglyunk. Madarunk legjobb magyar neve az *erdei fülesbagoly*. Ez kifejezi tartózkodó helyét s mint a »füles« baglyok legközönségesebb alakját, a népnyelvben is használatos fülesbagoly kifejezés őt illeti meg.

42. *Otus brachyotus*. Ez a másik középszerű nagyságú »füles« baglyunk, bár ennek tollpamatai — a tollfülek — nagyon aprók s ha a madár lekonyítja, észre sem vehetők. Földi ezt *supogó madár*, *mályvánfekvő* kifejezésekkel nevezi magyarul; kifejezései csupán tájszólások lehetnek. Stetter a *mezei bagoly* nevet alkalmazza, Mannó pedig a még czélszerűbb *mocsári bagoly* elnevezést használta. Jancsó *nádi bagolyt* mond, melyet Kuhn *nádi fülesbagoly* alakban alkalmazván, madarunk legjobb magyar nevét találta el. Frivaldszky János* *nádi* vagy *rövidfüllű fülbő*-nek nevezi; sem ez, sem Madarász későbbi elnevezése, a *rövidfüllű bagoly*, nem felel meg annyira mint az előbbi. Madarunk legjobb magyar neve tehát a *nádi fülesbagoly*. Nádi azért, mert kizárólag a nádasokat és rétségeket lakja,

* Hunfalvy: A magyar birodalom természeti viszonyainak leírásában (1865).

az erdőket egészen kerüli; nemi neve azért, mert ugyanazon nembe tartozik, mint előbb tárgyalt rokona.

43. *Strix flammea*. Földi ezt *gyöngy bagoly*-nak nevezte;* kifejezése a tollazat gyöngyszerű pettyezetét tünteti elő. Vajda *láng-bagály*-t mond, mely Stetternél már *láng bagoly*-ra helyesbítve lép fel; ez a tollazat színezetére vonatkozik. Mannó *fátyol bagoly* kifejezése a német Schleier-Eule fordítása s az ú. n. fátynak különös fejlettségét akarja jelezni. Jancsó *láng csuvik*-ot említ, valószínűleg azért, mert néhol ezt a — főképp az épületek padlásain tartózkodó — baglyot is csuviknak nevezi a nép; ugyanerre vonatkozik Herman** *halál-madár* kifejezése is. Kuhn *lángbagoly* alakban nevezi madarunkat. A küvikféle elnevezések itt nem jöhetnek számba; a gyöngybagoly és lángbagoly kifejezések közül — mert mindkettő találó és használatos — az elsőbbség értelmében a *gyöngybagoly*-t alkalmazzuk nemi névül, faji névül pedig a sárga jelzőt csatoljuk hozzá s előáll madarunk helyes magyar neve: a *sárga gyöngybagoly*.

Ezek szerint a ragadozó madarak rendjéből nálunk tartózkodó fajokat következőleg állíthatjuk össze:

I. Család: Vulturidae — keselyű-félék.

1. Nem: *Gyps* — keselyű.
Faj: *G. fulvus* — fakó keselyű.
2. Nem: *Vultur* — barátkeselyű.
Faj: *V. monachus* — barna barátkeselyű.
3. Nem: *Neophoron* — döggkeselyű.
Faj: *N. percnopterus* — feketeszárnyú döggkeselyű.
4. Nem: *Gypaetus* — saskeselyű.
Faj: *G. barbatus* — szakálas saskeselyű.

II. Család: Falconidae — sólyomfélék.

5. Nem: *Aquila* — sas.
Faj: *A. chrysaetus* — kőszáli sas.
A. imperialis — parlagi sas.
A. naevia — lármás sas.

* Mitterpacher sárgabagolynak; Grosinger gyöngybagolyanak.

** Erdélyi Múz.-Egyl. Évk. (1871).

- A. *clanga* — fekete sas.
 A. *pennata* — törpe sas.
 A. *Bonellii* — Bonelli sas.
6. Nem: *Haliaetus* — rétisas.
 Faj: *H. albicilla* — fehér farkú rétisas.
7. Nem: *Pandion* — halászsas.
 Faj: *P. haliaetus* — kéklábú halászsas.
8. Nem: *Circaetus* — kigyászsas.
 Faj: *C. brachydactylus* — rövidujjú kigyászsas.
9. Nem: *Buteo* — ölyv.
 Faj: *B. lagopus* — gatyás ölyv.
B. vulgaris — gerész ölyv.
B. ferox — fehér farkú ölyv.
10. Nem: *Pernis* — darázsölyv.
 Faj: *P. apivorus* — európai darázsölyv.
11. Nem: *Milvus* — kánya.
 Faj: *M. regalis* — vörös kánya.
M. ater — fekete kánya.
12. Nem: *Falco* — sólyom.
 Faj: *F. lanarius* — kerecsen-sólyom.
F. peregrinus — vándor sólyom.
F. subbuteo — hosszúszárnyú sólyom.
F. aesalon — kis sólyom.
13. Nem: *Tinnunculus* — vércse.
 Faj: *A. alaudarius* — feketekörmű vércse.
T. chrysolurus — sárgakörmű vércse.
T. rupestris — vöröslábú vércse.
14. Nem: *Nisus* — karvaly.
 Faj: *N. fringillarius* — verebész karvaly.
15. Nem: *Astur* — héja.
 Faj: *A. palumbarius* — galambász héja.
16. Nem: *Circus* — réti héja.
 Faj: *C. aeruginosus* — vörös réti héja.
C. cyaneus — fehér réti héja.
C. cinereus — hamvas réti héja.
C. pallidus — fakó réti héja.

III. Család: *Strigidae* — bagolyfélék.

17. Nem: *Nyctea* — hóbagoly.
 Faj: *N. nivea* — nagy hóbagoly.
18. Nem: *Surnia* — karvalybagoly.
 Faj: *S. nisoria* — hosszú farkú karvalybagoly.
19. Nem: *Athene* — kuvik.
 Faj: *A. noctua* — közönséges kuvik.
20. Nem: *Glaucidium* — törpe kuvik.
 Faj: *G. passerinum* — hegyi törpe kuvik.
21. Nem: *Scops* — füleskuvik.
 Faj: *S. zorca* — kis füleskuvik.
22. Nem: *Bubo* — uhu.
 Faj: *B. maximus* — nagy uhu.
23. Nem: *Syrnium* — bagoly.
 Faj: *S. aluco* — erdei bagoly.
S. uralense — hosszú farkú bagoly.
24. Nem: *Nyctale* — álkuvik.
 Faj: *N. dasypus* — gatyás álkuvik.
25. Nem: *Otus* — fülesbagoly.
 Faj: *O. vulgaris* — erdei fülesbagoly.
O. brachyotus — nádi fülesbagoly.
26. Nem: *Strix* — gyöngybagoly.
 Faj: *St. flammea* — sárga gyöngybagoly.

Hogy kitűzött czéломát mennyiben sikerült elérnem, magam nem ítélem meg; czéлом azonban tisztán az volt, hogy ragadozó madaraink magyar elnevezéseinek alkalmazását a megállapodásra tereljem.

DR. LOVASSY SÁNDOR.

A KETTŐS CSILLAGOKRÓL.

Bizonyára több olvasónk látta már azt a szép képet, melyet F a l e r o francia festőnek »L'étoile double« című eredetije után vagy két év előtt igen sikerült aczélmetszeten mutattak be. Két bájos női alak kering a világűrben; felső testök külön kidomborodik, ujjukkal a fejük felett ragyogó egy-egy csillagra mutatnak; lábuk szorosan egymáshoz fonódik. A kép háttérben és

oldalán messze-messze még néhány ilyen tánczó pár látszik. Lehet, hogy nem egy olvasó ütközött meg azon, hogy a művész az álló csillagokat személyesítő alakokat egymást szorosan átkarolva és élénken keringve rajzolta le, és magokat a csillagokat még a metszeten is némileg kitetsző, elütő színezetű fényességüknek festette. Pedig éppen ez a két körülmény bizonyítja, hogy a művész a távoli

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.